

KAPITALI 11. NAKORSAT EQQARTUUSSIVEQARFINNUT IKIUUTTARNERAT

Pisariaqartitsineq naapertorlugu suliani eqqartuussiveqarnikkut peqqinnissakkullu naliliivigisassani, Nunatsinni Nakorsaaneqarfik oqartussanut ikiuuttarpoq. Tamatuma saniatigut apeqqutit eqqartuussiveqarnermut peqqinnissaqarfimmullu tunngasut pillugit nakorsanik siunnersuillunilu ilitsersuisarpoq.

Eqqartuussiveqarnermut tunngatillugu inunnik misissuisarneq, aqqusinermi angallannermi tigusaasunut ata-assarsiuinernullu atatillugu aaviisarneq toqusunillu misissuisarneq, sinerissami peqqissaaviit nakorsaannit isumagineqartarput. Toqusut ammarlugit misissugassat Danmarkimit aggersakkanit eqqartuussivinnut poli-teeqarnermullu atatillugu misissuisartunit suliarineqartarput.

Toquussutaasimasup suunerata nalunaarnissaanut atugassatut toqusut uppersaataat (attestit) tamarmik Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmut nassiunneqartarput. Pisariaqarpat paasisutissat tamakkiisut nalunaarsi-manissaat anguniarlugu, Statens Serum Institut-imi nuna tamakkerlugu peqqissutsimik nakkutilliisoqarfimmi, (afdeling for National Sundhedsdokumentation) kinaassusaat ilisarnarunnaarsillugillugit, paasisutissanik katersivimmi suliarineqarnissaannut nassiutsinnagit, toqusimasut uppersaataat (attestii) iluarsineqarsin-naapput.

Ajunaarnerit

2014-mi 15-nit ajunaarlutik toqusimapput. Ukiuni kingullerni ataatsimut isigalugit ajunaarnikkut toqusarut ikilismapput. Ajunaarnerit toqumik kinguneqartut amerlasuut immammi angallatip kinnguneratigut ipinikkut immakkullu angalanermi allatigut ajunaarnikkut pisarput.

Imminut toquttut

Kalaallit Nunaanni inuusuttut akornanni immut toquttut ernumanaatilimmik amerlasaqaat sulilu amerlaqalutik. Imminut toqusinnaanermik pinaveersaartitsiniarluni suliniutit ilaatigut oqarasuaatikkut inunnik anigoruminaatsunik nalaatalinnik siunnersuinikkut pitsaaliuinerillu ilinniagalinnik imminut toqunnissamik pitsaaliuiner-mut pikkorissaanikkut, nunalu tamakkerlugu TV radiolu atorlugit aallakaatitassiornikkut aallartinneqareerput. I 2014-imi arnat 14 angutillu 32-it imminut toqupput. Imminut toqunneq angutini akulikinneruvoq. Angutit immi-nut toquttut akuttunerulaalersimapput ukiunili kingullerni unikaallallutik.

Nunatsinni Nakorsaaneqarfiup nalunaarsugai naapertorlugit 2014-imi imminut toquttut 46-upput (Takussutis-siaq 3). Kisitsisit annertunngillat ukiumiillu ukiumut allanngorarsinnaaqalutik. Inuusuttut 25-it inorlugit ukiullit akornanni 15-it imminut toqussimapput 25-iniillu 34-inut ukiullit akornanni aqqanillit imminut toqussimallutik (Takussutissiaq 1). Taamaalillutik inuusuttut 25-it inorlugit ukiullit imminut toquttut 47,7%-eraat. Tamanna Europami innuttaasut imminut toquttut ukiuinut agguataarneqarneranni pingaartumik utoqqaat nikallunganeq pissutigalugu imminut toquttarnerannit allaassuteqaqaaq.

Toqutsinerit

Takussutissiaq 4 naapertorlugu Kalaallit Nunaanni toqutsinerit agguaqatigiissillugit ikilismapput.

Biilernermi allagartanut tunngasut

Nunatsinni Nakorsaaneqarfik 2014-imi biilernermit allagartanut tunngasunik tigusaqanngilaq.

Naartulersitsisimanermit tunngasut

2014-imi naartulersitsinermit tunngasut 42-it (marlulissat ataatsit) Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit suliarineqarput. Suliat sisamat nakorsanut eqqartuussinerni siunnersuisoqatigiinnut naliliivigisassanngorlugit nas-siunneqarput (Takussutissiaq 5).

Takussutissiaq 1	Pissusissamisuumngitsumik toqquteqartut procentinngorlugit toqusunut tamanut sanilliunneqarnerat											
	2001 - 2005		2006 - 2010		2011		2012		2013		2014	
	Amerlass.*	%	Amerlass.	%	Amerlass.	%	Amerlass.	%	Amerlass.*	%	Amerlass.	%
Ajunaarnerit	35	8	24	5,2	13	2,9	15	3,5	21	4,8	15	3,3
Imminut toqtut	50	11	47	10,2	47	10,6	35	8,1	44	10,1	46	10,2
Toqutaasut	8	2	7	1,5	2	0,5	6	1,4	4	0,9	3	0,7
Katillugit	92	20	80	17,4	62	14,0	56	13,0	69	15,8	64	14,2
Ukiunut toqusut katillugit	457		461		444		431		436		449	

Kisisisit toqusumasut uppernarsaataannit Nunatsinni Nakorsaaneqarfimmit tiguneqartunit tunngaveqarput.

* Ukiut tallimakkaarlugit agguaqatigiissitsinerit

Takussutissiaq 2	Kalaallit Nunaanni inuit 100.000-iuppata ukiumut imminut toqtut amerlassusaat						
Ukiuq	1996 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011	2012	2013	2014
Amerlassusaat	95	88	84	83	62	78	82

Takussutissiaq 3	2014-imi qanoq isilluni imminut toqunnerit suaassutsimut ukiuinullu agguataarnerqarnerat													
Ukiut/Suiaassuseq	0 - 14		15 - 24		25 - 34		35 - 44		45 - 54		55 +		Katillugit	
	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀	♂	♀
Aallaaneq			1	1	1		1		2		1		6	1
Qiminneq			6	6	7	2	5		1	3	5		24	11
Imminut iginneq					1								1	
Allat			1				1				1		1	2
Katillugit			8	7	9	2	6	1	3	3	6	1	32	14

Takussutissiaq 4	Kalaallit Nunaanni inuit 100.000-iuppata ukiumut toqutsinerit amerlassusaat						
Ukiuq	1996 - 2000	2001 - 2005	2006 - 2010	2011	2012	2013	2014
Amerlassusaat	15	13	13	4	11	7	5

Takussutissiaq 5	Naartulerfiit aalajangerneqarnissaanut tunngasut 2014-imi												
Nunap immikkoortua	Ukiuqassuseq ♂			Katillugit ♂	Ukiuqassuseq ♀			Katillugit ♀	Tamakkerlugit ♂+♀	Anaanaasup ukiui			Retslægerádet
	<1	1-4	5 >		<1	1-4	5 >			14-24	25-34	35 >	
Nanortalik	4	1		5	1	1		2	7	3	3	1	*1
Qaqortoq	2			2	1	1		2	4	2	2		
Narsaq	1		1	2	1			1	3	2	1		*1
Nuuk	3	2		5	3			3	8	5	3		
Maniitsoq					3		1	4	4	1	2		
Sisimiut	2			2	1			1	3	2	1		*2
Aasiaat	1			1	3			3	4	2	1	1	
Qasigiannugit	1			1	1			1	2	1	1		
Ilulissat		1		1	1			1	2	1		1	
Tasiilaq	2	1		3	1	1		2	5	4	1		
Katillugit	16	5	1	22	16	3	1	20	42	23	15	3	*4

* Retslægerád-imit nalinerneqassapput, naalungiarsuk 2.800g inorlugit oqimaassuseqarpat.